

GÖRSEL SANATLAR DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ

Selma ASLANTAŞ

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, selmaaslantas@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretim dördüncü sınıf Görsel Sanatlar Dersinde uygulanmak üzere bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 2009-2010 bahar döneminde Ankara’da yer alan iki farklı ilköğretim okulundan random yöntemi ile seçilen toplam 174 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda 31 maddeden oluşan bir madde havuzu hazırlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla SPSS 20 programıyla açımlayıcı ve LISREL programıyla doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,896 olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda Barlett Sphericity testi sonucu ($\chi^2=2141,255$, $df=378$, $p<.001$) anlamlı bulunmuştur. Ölçek için yapılan açımlayıcı faktör analizinde 31 maddenin tek bir faktöre dağıldığı ve bu faktörlerin varyansın %62,57’sini açıkladığı görülmüştür. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda Tutum Ölçeği için $\chi^2=729,09$; $df=350$, $p=0.00$, $CFI=0,94$, $RMSEA=0.079$ olarak bulunmuştur. Hem $RMSEA$ hem de CFI indisleri birbirlerine paralel sonuçlar vermiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin yapı geçerliliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Son aşamada ölçeğe ait güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla likert tipi ölçek¹ler için en uygun olan Cronbach alpha katsayısı SPSS 20 programıyla hesaplanmıştır (Tezbaşaran, 2004). Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği’nde bulunan 28 maddenin toplamı için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alpha) 0,923 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel sanatlar eğitimi, tutum ölçeği, tutum.

ATTITUDE SCALE DEVELOPMENT FOR VISUAL ARTS CLASS

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a scale, to be used in primary school fourth grade Visual Arts Class. Our study group consists of 174 students, randomly selected from two different primary school in Ankara during 2009-2010 spring semester. An item pool of 3 items has been prepared, based on literature search and expert views. In order to determine the structural validity of the scale, exploratory and confirmatory factor analyses have been performed, through SPSS 20 programme and LISREL programme respectively. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value of the scale has been found as 0,896. Following the statistical analysis, Barlett Sphericity test result ($\chi^2=2141,255$, $df=378$, $p<.001$) has been found to be meaningful. In the exploratory factor analysis of the scale, it has been observed that 31 items have been distributed into a single factor, and these factors explain 62,57% of the variance. Following the statistical analyses, it has been found as $\chi^2=729,09$; $df=350$, $p=0.00$, $CFI=0,94$, $RMSEA=0.079$ for the Attitude Scale. Both $RMSEA$ and CFI indexes have produced parallel results to each other. The results of exploratory and confirmatory factor analyses have been accepted as an indication for the structural validity of the scale. A reliability study has been performed for the scale at the final stage. In order to determine the reliability of the scale, Cronbach alpha coefficient SPSS 20 programme has been used, which is the most appropriate for likert type scales (Tezbaşaran, 2004). The internal consistency coefficient for

¹Bu makale, Dr. Selma Aslantaş’ın Doktora Tezinde uygulamak üzere 2011 yılında oluşturduğu “Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesi sonucunda üretilmiştir. ¹

the total of the 28 items, which are found in the Visual Arts Class Attitude Scale has been calculated as (Cronbach alpha) 0,923.

Key words: Visual arts education, attitude scale, attitude.

1. GİRİŞ

İnsan doğduğu andan itibaren çevresi ile iletişim halinde olduğu bir süreci yaşamaktadır. Bu süreçte psikolojik-sosyolojik boyutları ile kişiye has özellikler oluşmaktadır. Bireyin çevresine karşı tutumları bu özelliklerdendir. İnsanın çevresinde oluşan her türlü olay, nesne ve olguları algılayış ve anlamlandırma şekli de denilebilen tutumlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklere sahiptir. Tutumların, bireyin çevresinde oluşan olaylara, bulunan obje ve nesnelere, fikir ve görüşlere karşı olumlu veya olumsuz hisleri göstermekte olup üç boyutunun olduğu kabul edilmektedir. Bilişsel boyut, bilginin alınması, işlenmesi, yorumlanması ve kullanılması gibi zihinsel işlemleri, davranışsal boyut davranış için hazır olmayı içeren ve beden gücü ile yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Duyuşsal boyut ise; duyguları içeren, davranışlara yön veren tutumlar, inançlar, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimleri kapsamaktadır. (Çelik-Ceylan, 2009; Arslan, 2006; Özden, 2013; Özden, 2011; Doğan, 2009). Eğitim ortamları programdan uygulanan yöntemlere kadar öğrencilerin öğrenmeleri yönünden bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönü ile tutumları etkilemektedir.

Duyuların ortaya çıkması, ifade edilmesi, öğrenilmesi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak yaşanması, davranışı etkilemesi ve davranıştan etkilenmesi gibi bir birine bağlı birçok olgu tutumun da içinde yer aldığı duyuşsal alanın çalışma konularıdır. (Uçaner, 2011; Balaban Salı, 2006; Bacanlı, 2005) Uçal Canakay (2006) da duyuşsal davranışların zekâ, güdü, algı gibi değişkenleri içinde barındıran bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Felsefe, din, sanat, edebiyat, politika, ekonomi, biyoloji, tıp, tarih, sosyoloji ve eğitim gibi disiplinler duyuşsal alanı anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Ancak duyuşsal alanın gerçekte neyi kapsadığı konusunda kesin bir görüş birliği bulunmamaktadır. (Doğan, 2009; Balaban Salı, 2006). Duyuşsal alandaki öğrenmeler, genellikle, kişinin yetenekleriyle çevresi arasındaki yaşam boyu etkileşimin ürünleridir bu davranışların çoğu bilişsel alandaki davranışlar gibi kolay tespit edilemez, yorumlanamaz, değerlendirilmesi ve ölçülmesi de kolay değildir. (Tekin, 1991)

Bireylerin davranışlarını yönlendiren duyuşsal özelliklerin, etkin bir öğrenmenin gerçekleşmesinde belirleyici role sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerin bir öğrenme-öğretme sürecine ilgi göstermesi, katılması, duygusal alanda istek ve ilgi duymalarına bağlıdır. (Balaban Salı, 2006) Duyuşsal ve zihinsel davranışlar eğitim ortamlarında birbirinden kopuk değil etkileşim halindedir. Öğrenme sürecinde öğrenci davranışları zihinsel ve duyuşsal davranışlar ile devinişsel davranışları içermektedir. Öğrenme bir değişim süreci ise duyuşsal, zihinsel ve devinişsel faaliyetler birbirini etkileyerek değişebilirler. Zihinsel değişim yaşanmadığı sürece davranışın değişmesi dış etkenlerle de olabilir aynı şekilde davranış değişmediği sürece zihinsel değişiklik düşünsel ve zihinsel boyutta kalabilir. Öğrenmenin hedefi bireyde değişiklik yaratarak gelişmeye doğru gitmekse; zihinsel ve devinişsel gelişmeye kadar duyuşsal gelişmeye de yer verilmelidir. Öğrenme sürecinde içselleşmeyen davranışların kalıcılığı da mutlak olmayabilir. Gömleksiz-Kan, (2007), Bacanlı, (2005) ve Sönmez'in (1993) ifade ettikleri gibi eğitim ortamlarında bu üç alanın bir birinden kopuk olduğu düşünülemez. Bir alanda yapılan davranış diğer alanda başka bir davranış

etkileyebilir. Zihinsel, duyuşsal ve devinişsel davranışların gerek yaşamın içinde gerekse okul ortamında bir birinden bağımsız çalışması zordur. Duyuşsal davranışların öğrenilmesi birey ve eğitimin hedefleri ile kalitesinin artırılması yönünden önemlidir. Duyuşsal davranışların öğrenilmesi kendi başına bir öğretim ya da öğrenme hedefi olmalarının yanında, özellikle zihinsel davranışlara yönelik öğrenmelerin etkili bir köprüsü konumundadır. Bireyin duyuşsal davranışları yoluyla bilişsel davranışlarının zihinde kabul edilmesi ve içselleştirilerek uygulamaya geçilmesi yönünden etkilidir. (Özden, 2011; Tekin; 1991)

Görsel Sanatlar Eğitimi ve Tutumlar: Görsel sanatlar eğitimi bireyin algılama, düşünme, uygulama boyutları ile beyin el birlikteliği ve bu iki alan arasında bütünleşme sağlanmasında etkili bir eğitim şeklidir. Bireylerin yaşamları boyunca düşünebilme, karar verebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, eleştirel bakabilme gibi becerilerin gelişerek devam etmesinde önemlidir. Görsel sanatlar eğitimi, pratiğe dayalı yapılan sanatsal çalışmaların oluşturulmasını hedeflemek değil, kişiliğin tüm boyutlarda gelişmesine yönelik çocuğa verilen temel eğitim için önemlidir (Erzen, 1990). Eğer eğitim bireylerde kültürel değişim ve gelişmeyi sağlamaksa, estetik beğeni düzeyleri ile estetik yönleri gelişmiş insanları topluma kazandırmak ve bireylerin bu alanda sahip olduğu gizil gücü yeteneğe dönüştürmekte, sanat eğitimi bu işlevi yerine getiren en vazgeçilmez alandır. (Kırıçoğlu, 2005) “Sanat eğitimi sanatsal düşünce ve yeteneğin harekete geçirilmesini hedefler ve bunu sanat çevresindeki oyunsal, deneysel süreçler içinde gerçekleştirir. Sanat eğitiminin buna paralel ve eşzamanlı gittiği bir diğer amaç ise; karmaşık toplumsal ve kültürel ortamın her bireyin yaşam pratiğinden beklediği, kendini kanıtlama ve öz sorumluluk üzerinde yükselmesi gereken ve yaşam sanatını hedefleyen yaşamsal yaratıcılığı öğretmektir. Ayrıca sanat eğitimi süreci insan düşüncesinin iki temel elemanına yönelir. Bunlar bedensellik (maddilik) ve bağıntılılıktır. Bu durum eğitim sürecinin içsel ve dışsal yapısında görülür (Buschkule, 2007: 168-169).”

Genelde bir nesneye, kişiye ya da olaya karşı belirli bir biçimde tepki verme olarak ele alınan tutumlar iki şekilde oluşabilir birey, ya bir tutum objesiyle etkileşime girerek ya da başkalarının tutumlarından etkilenecek kendi tutumlarını oluşturur. Deneyimler sonucunda oluşan ve deneyimler doğrultusunda yönlendirilen tutumların oluşması, değişmesi veya değiştirilmesi ve ölçülmesi genelde psikolojinin, özelde ise sosyal psikolojinin önemli konularından biridir. Tutum zekâ, güdü, algı gibi birçok psikolojik değişkenleri barındıran doğrudan gözlenebilen veya gözlenemeyen bileşik bir yapıdır. (Uçal Canakay, 2006) Çok boyutlu olan tutumun sanat eğitimi ile doğrudan ilgisi vardır. Krong’un (1995) ifade ettiği gibi sanat eğitiminde çalışmalar çocukların yoğun bir işbirliği ile sosyallik yaşamaları, kendilerine olan güven duygularının artmasına böylece okula ve derse daha olumlu bakmalarına ortam oluşturmaktadır. Olumlu bakmaları olumlu tutum içinde olduklarını göstermektedir. MEB tarafından (2007) yenilenen Görsel Sanatlar Dersi programı içinde çocuğun sanat duyarlılığının gelişimi, çevresini ve dünyayı algılama, anlama yeteneği, çevreye ve doğaya duyarlılığının geliştirilmesi önemli hedeflerdendir. Çocuğun duygusal gelişimi ile birlikte diğer tutum ve inançlarına yönelik kişilik gelişimi için önemli kavramların oluşup gelişmesine önem vermektedir.

Sanat eğitimi oyunla başlar ve çocuğun kendi eğilimlerini, becerilerini, yeteneklerini keşfetmesine ortam hazırlar. Aynı zamanda duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade edebilme gücü kazandırmayı amaçlar. Özellikle ilköğretimde sanat eğitiminin amacı çocuğun kişiliğinin tüm boyutları ile geliştirilmesine yönelik olarak sanat yoluyla eğitimidir. Bunun yanında çocuğun sanatsal, estetik ve diğer sanat alanları ile pedagojik düzeyine uygun eğitilmesi de hedeflerdendir. Bu nedenlerden sanat eğitimi, çocuğun duygularını

biçimlendirmesine ve sanat etkinlikleri ile kendisini ifade etmesini sağlamaktadır. Sanat eğitimi çocuğun yaşamda bir birey olarak kendini gerçekleştirme ve özgürleşmesine olanak sağlamaktadır. Doğrudan çocuğun duygu ve hislerine hitap eden görsel sanatlar eğitimi bilişsel olarak da gelişimine imkan verirken tutumlarına ve algılarına doğrudan yansıtılarak şekillenmesini sağlamaktadır. (Kırıoğlu, 2009; MEB, 2007; Özsoy, 2007).

2. YÖNTEM

Araştırmanın Amacı: İlköğretim dördüncü sınıf Görsel Sanatlar Dersi'nde uygulanmak üzere geçerlik ve güvenilirliğe sahip bir "Tutum Ölçeği" geliştirmek amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu: Çalışma grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı II. Yarıyılında, Ankara ili Çankaya ilçesinde yer alan İhsan Doğramacı Vakfı Özel Bilkent İlk ve Ortaokulu'nun 4. sınıflarından 73 öğrenci ile Ankara ili Sincan ilçesinde yer alan Sincan İl Genel Meclisi İlkokulu'nun 4. sınıflarından 101 öğrenci olmak üzere random yöntemi ile seçilen toplam 174 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı Olarak Ölçek Maddelerinin Yazımı ve Formun Oluşturulması: Ölçeğin maddelerini oluşturmak amacıyla hazırlanan madde havuzu literatür çalışması sonucunda çok sayıda kaynak ve ölçme aracı taranarak elde edilen bilgiler doğrultusunda oluşturulmuştur. Madde havuzu tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları dikkate alınarak 17 madde olumlu, 14 madde olumsuz olmak üzere toplam 31 maddeden oluşturulmuştur. Maddeler likert tipi dördü dereceleme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Likert tipi tutum ölçeklerinde birey, benimsediği ifadeleri işaretlemek yerine verilen her ifadeye ne ölçüde katılıp katılmadığını dereceler içinde belirlemektedir (Tavşancıl, 2006;138)

İlgili literatür taranarak ve uygulama yapılacak okulun Görsel Sanatlar Dersi öğretmeninin taslak ölçeği oluşturan maddeler ile ilgili görüş ve önerileri doğrultusunda öğrencilerin sınıf düzeyine ve gruba uygun doğru cümleler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda netleştirilen maddeler beş öğretim üyesi, iki Görsel Sanatlar Dersi öğretmenin, ölçek geliştirme, ölçme ve değerlendirme konusunda dört öğretim üyesi, üç asistanın, Türkçe ve dilin öğrenci düzeyine uygunluğunun belirlenmesinde bir öğretim üyesinin, taslağın psikolojik ve pedagojik açıdan öğrenci düzeyine uygunluğunun belirlenmesinde Eğitim Bilimleri Bölümü PDR Anabilim Dalından bir öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde belirtilen uzmanlar dışında ihtiyaç duyuldukça görsel sanatlar eğitimi ya da farklı alanlardan uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri, eleştirileri ve önerileri ile değiştirilen ve geliştirilen Tutum Ölçeği Taslağı'nın pilot uygulaması yapıldıktan sonra ölçekte yer alan maddelerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. 31 maddelik Taslak Tutum Ölçeği Ankara'da bulunan iki farklı ilköğretim okulunun 4. sınıflarından toplam 174 öğrenciye uygulanmıştır. 174 öğrenciye yapılan uygulamanın ölçümü sonucunda tamamı olumlu ve olumsuz yönde düzenlenmiş maddelere; hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), katılıyorum (3) ve tamamen katılıyorum (4) seçeneklerinden birini seçerek tepki verilmiştir. Olumsuz ifadelerde bu değerler terse çevrilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar, madde sayısının 4 ile çarpımı ile 1 arasındadır. Ölçekten düşük puan almak görsel sanatlar dersine yönelik tutumun yeterince düşük olduğunu, yüksek puan almak ise Görsel Sanatlar Dersi'ne yönelik tutumun yeterince yüksek olduğunu göstermektedir. Madde sayısının 31 olduğu durumda ölçekten alınabilecek en düşük 31 iken, en yüksek puan 124 puandır. Hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi sonucu madde

sayısının 28'e düştüğü durumda ölçekten alınabilecek en düşük 28 iken, en yüksek puan 112 puandır.

Verilerin Analizi: Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Çalışmada SPSS 20 programıyla açımlayıcı ve LISREL programıyla doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Araştırmacının, ölçme aracının ölçtüğü faktörlerin sayısı hakkında bir bilgisinin olmadığı ve belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçme aracıyla ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi edinmeye çalıştığı inceleme türü açımlayıcı faktör analizi (exploratory factor analysis), araştırmacının kuramı doğrultusunda geliştirdiği bir hipotezi test etmeye yönelik incelemelerde kullanılan analiz türü doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) olarak tanımlanmaktadır (Tavşancıl 2006). Faktör analizinde örneklem büyüklüğünün uygunluğunu test etmek amacıyla *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) değerine bakılmaktadır. *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) değerinin kabul edilebilir sınır değeri .60'dır. KMO testi örneklem büyüklüğünün uygunluğuyla ilgili bir rakamdır. KMO katsayısı 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına gelmektedir. Faktör analizi yapılmadan önce ikinci olarak verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek amacıyla Barlett *Sphericity* testi yapılmaktadır ve bu test, χ^2 (ki kare) değerini vermektedir.

Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi LISREL programında yapılmıştır. RMSEA ve CFI değerleri kurulan model veri uyumunun bir indisidir ve model veri uyumunun durumu hakkında bilgi edinilmesini sağlamaktadır. RMSEA değerinin 0.05 ve altında olması mükemmel uyum, 0.08 ve altında olması ise kabul edilebilir uyum olarak değerlendirilmektedir (Schermelleh-Engel v.d. 2003).CFI değeri ise 0,95 ve üzeri durumda uyumun mükemmel olduğunu; 0,90-0,94 arasında ise uyumun kabul edilebilir düzeyde olduğunu belirtmektedir.

3. BULGULAR

Çalışmada SPSS 20 programıyla açımlayıcı ve LISREL programıyla doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır.

Faktör analizleri sonucunda Ölçeğin *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) değeri 0,896 olarak bulunmuştur. Sınır olarak kabul edilen .60'ın üzerinde bir değer olduğu görülmektedir. Faktör analizi yapılmadan önce ikinci olarak verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek amacıyla Barlett *Sphericity* testi yapılmıştır. Bu test, χ^2 (ki kare) değerini vermektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan istatistiksel analiz sonucunda *Barlett Sphericity* testi sonucu ($\chi^2=2141,255$, $df=378$, $p<.001$) anlamlı bulunmuştur. Yamaç eğim grafiği (scree plot) grafiği incelemesi sonucu belirgin düşüşün 1. faktörden sonra olduğu görülmüştür. Ölçek tek boyut olarak çıktığından döndürme işlemleri yapılmamıştır. Analizler sonucunda faktör yükü 0,30'un altında olan ve tek boyut varsayımını bozan 3 madde (5, 16, 31) ölçekten çıkarılmıştır. Geriye kalan 28 madde için açıklanan varyans %62,57 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi LISREL programında yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği için $\chi^2=729,09$; $df= 350$, $p= 0.00$, $CFI=0,94$, $RMSEA= 0.079$ olarak bulunmuştur. Hem RMSEA hem de CFI indisleri birbirlerine paralel sonuçlar vermiştir. Bu durumda doğrulayıcı faktör

analizleri sonuçlarına göre, ölçeğin belirtilen faktör hallerinin kabul edilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin yapı geçerliliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir.

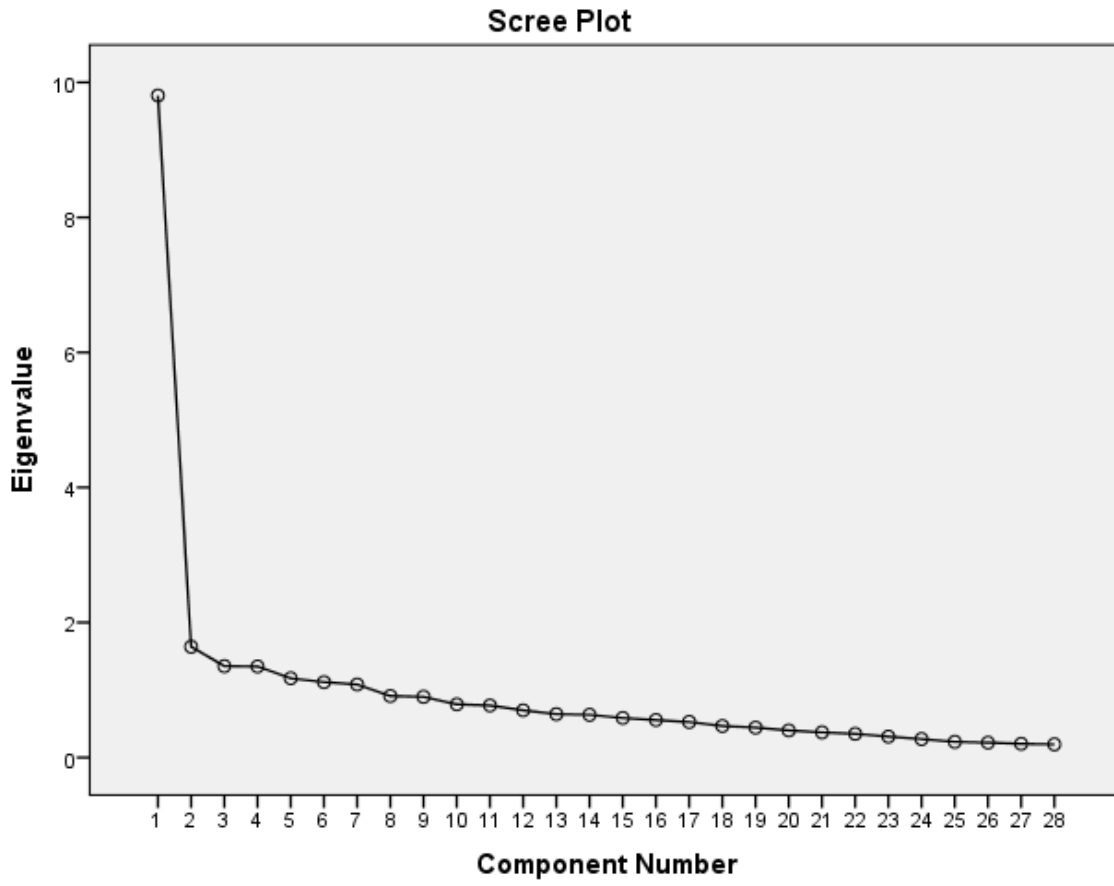
Son aşamada ölçeğe ait güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla likert tipi ölçekler için en uygun olan Cronbach alpha katsayısı SPSS 20 programıyla hesaplanmıştır (Tezbaşaran, 2004). Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinde bulunan 28 maddenin toplamı için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alpha) 0,923 olarak hesaplanmıştır. Alan yazında 0.70 ve üstü yüksek bir değer olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2006).

Tablo-1: Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Faktör Yükleri

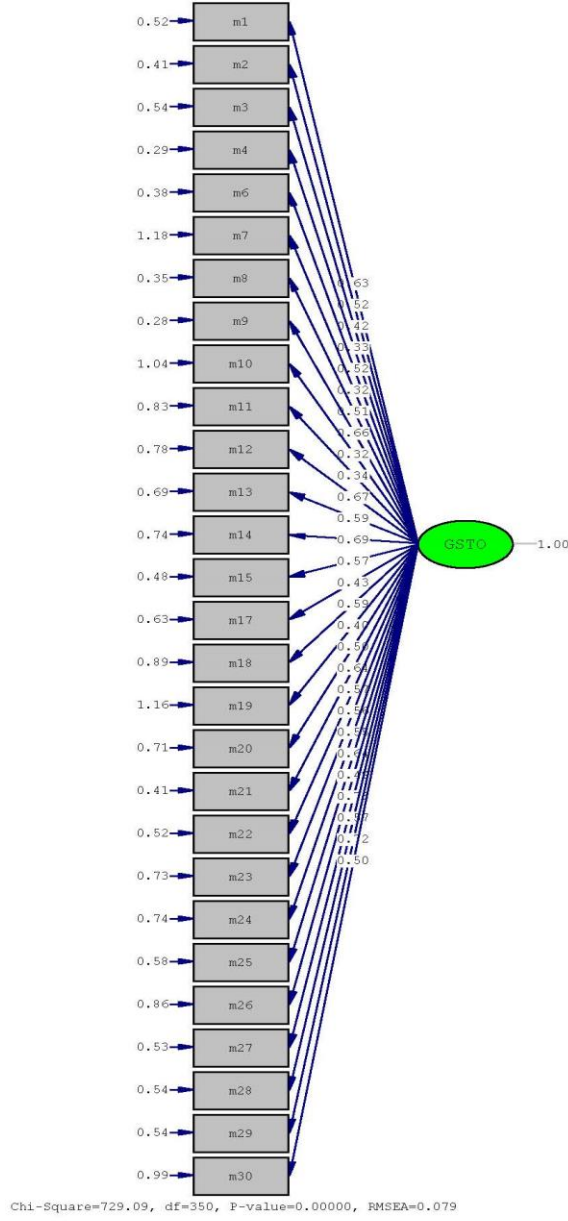
<i>Madde</i>	<i>Faktör Yükleri</i>
m9	0,788
m21	0,729
m27	0,720
m29	0,709
m1	0,672
m8	0,670
m6	0,663
m25	0,661
m15	0,660
m2	0,650
m22	0,649
m14	0,640
m28	0,628
m12	0,623
m13	0,604
m23	0,571
m24	0,561
m4	0,551
m18	0,550
m20	0,539
m3	0,527
m17	0,505
m26	0,488
m30	0,476

m11	0,379
m19	0,376
m10	0,325
m7	0,306

Grafik-1: Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Yamaç Eğim Grafiği



Diyagram-1: Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu Elde Edilen Path Diyagramı



4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu ve iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alpha) 0,92 olarak tespit edilmiştir.

Ölçek geliştirme sürecinde eğitim ortamlarının gelişimi yönünde farklı disiplinlerde ve akademik düzeyde geçerlilik ve güvenilirliğe sahip tutum ölçeklerinin gerekliliği ve önemi görülmüştür. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan tutum ölçekleri incelendiğinde; ilköğretim-ortaöğretim ve üniversite düzeyinde farklı ders ve alanlara dağıldığı dikkati çekmektedir. Yaşar-Anagün (2008), Özcan-Kocakulah (2007) İlköğretimde farklı sınıflarda “Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”nı yapmışlardır. Orhun’un (2003) ise ilköğretim düzeyinde Resim – İş Dersine Yönelik Tutum Ölçeği geliştirdiği görülmektedir. Gömleksiz (2012) İngilizce Duyuşsal Alana İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması’nı gerçekleştirmiştir. Arslan, (2007), tarafından Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutum Ölçeği, Uçal Canakay (2006), tarafından ise “Müzik Teorisi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” üniversite düzeyinde uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Yurtsever Kılıçgün-Oktay (2011) tarafından yapılan “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu” isimli çalışmada görüldüğü gibi velilere yönelik ölçekler de dikkati çekmektedir. Arslan-Aytaç (2010) tarafından da üniversite öğrencilerine uygulanmak üzere “İlkokuma Yazma Öğretimi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Benzer şekilde üniversite öğrenimi gören öğrencilerin Matematik Dersine karşı tutumlarını ölçmek amacıyla Duatepe-Çilesiz (1999) tarafından “Matematik Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Ayaydın ve Kurtuldu (2010) tarafından yine üniversite düzeyinde Resim-iş ve Müzik Öğretmenliği öğrencilerinin sanat eğitimine karşı tutumlarını belirlemek amacıyla “Sanat Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Kan-Akbaş (2005) tarafından Kimya Dersine yönelik, Kurnaz-Yiğit (2010) tarafından da Fizik Dersine yönelik lise öğrencilerinin tutumlarını ölçmek amacıyla tutum ölçekleri geliştirilmiştir. Literatür tarandığında bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi eğitim ortamlarında öğrencilerin farklı derslere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla ölçek geliştirme çalışmaları ilköğretim düzeyinden üniversiteye farklı sınıf ve disiplinlerde gerçekleştirilmekte olduğu gibi velilere yönelik ölçeklerin de geliştirildiği dikkati çekmektedir. Tutum ölçeklerinin ders başarısı ve öğrencilerin daha verimli, istekli çalışmaları yönünde önemli olması yanında eğitim ortamlarının gelişiminde de etkili olduğu düşünülmektedir. Sadece öğrenci tutumlarını belirlemeye yönelik değil öğretmen, okul idarecileri ve aileler yönünden de tutuma yönelik ölçeklerin geliştirilmesinin yararlı olabilir.

Eğitim faaliyetlerinin başarısının belirleyicilerinden biri olan ölçme genel anlamda, varlık veya olayların, bir nesnenin veya bireyin, belli bir nitel veya nicel özelliğe sahip oluş derecelerini belirleme işlemidir. Belli bir özelliğe sahip olup olmama ya da sahip oluş derecesi nesneden nesneye, durumdan duruma aynı nesne içinde zamandan zamana değişebilmektedir. (Kan, 2009; Özçelik, 1998-8; Tekin, 1991) Tutumların ölçülmesi aynı durum içinde zamandan zamana değişebilmektedir. Tekin’in (1991) de ifade ettiği gibi tutumların ölçülmesi zor ve elde edilen ölçümlerin geçerlik ve güvenilirliği düşük olabilmektedir. Ancak bu çalışmalar eğitim ortamlarının öğrenci, eğitimci ve okul açısından daha verimli ve başarılı olmasına yönelik olumlu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin okula, derslere karşı tutumlarını ölçmeye yönelik çalışmalar ile öğrencilerin zihinsel ve davranışsal boyutlarına da olumlu yansıtılabilecek bir eğitim sürecini oluşturabileceği düşünülmektedir.

Tutumların değişim geçirmesi uzun eğitim sürecini de gerektirmektedir. Tutumlar aile ortamından başlayarak yaşamın her döneminde çevre ile iletişim halinde olunması ile şekillenir ve değişirler. Eğitim ortamlarında sadece öğrencinin tutumunun olumlu değişiminin yanında öğretmen hatta okul idarecileri ile çalışanları ve ailelerin tutumlarının da olumlu değişimler yaşaması zorunludur. İletişim halinde olan bireyler çevresinden etkilenir ve çevresini etkilerler. Bu sebepten sadece öğrenci boyutunda değil öğrencinin eğitim ortamında iletişim halinde olduğu diğer bireylerin tutumlarının ölçülmesi boyutunda da önemlidir. Uzun dönemde öğrenci tutumlarının olumlu yönde değişiminin öğretim program ya da modeli değil öğrenciyi her boyutu ile saran çevre açısından da düşünmek gerekmektedir. Tutumların oluşmasının uzun süreli öğrenmelerle ilişkili olduğu sonucu Uçal Çanakay (2006) ile Özsoy-Şahan'ı (2009) ve Balaban Salı (2009) destekler niteliktedir. Tutumun kapsam ve içeriği düşünüldüğünde kısa sürelerde değişimin oluşması kolay bir durum değildir. Özsoy-Şahan'ın da (2009) belirttiği gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönü ile birçok bileşeni içinde barındıran tutumların olumlu ya da olumsuz bir değişim geçirmesi için uzun bir sürenin gerekliliği görülmektedir.

Görsel Sanatlar Dersi'nde olumlu yönde oluşabilecek tutum değişimini hızlandırabilecek diğer etkenlerde, farklı materyaller, teknik, ortam, eğitici uygulamalar olabileceği gibi okul ortamı dışında, sosyal ortamı da içine alan geniş bir çevrenin gerekliliği düşünülebilir. Ancak tutumların değişim süresinin uzun olması yapılan çalışmaların sürecini de uzatmaktadır. Diğer taraftan tutumların olumlu değişimi eğitim ortamının gelişimine de olumlu yansımaktadır.

KAYNAKLAR

- ARSLAN, D., AYTAÇ A. (2010). "İlkokuma Yazma Öğretimi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi". *Elementary Education Online*, 9(3), 841-850 [Online] <http://ilkogretim-online.org.tr>. adresinden 15.01.2014 tarihinde indirilmiştir.
- AYAYDIN, A., KURTULDU M.K. (2010) "Sanat Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(2), 201-209. <http://web.firat.edu.tr>. adresinden 25.09.2013 tarihinde indirilmiştir.
- ARSLAN, A. (2006). "Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutum Ölçeği", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, III.(II), 34-43. <http://www.webcache.googleusercontent.com> adresinden 23.09.2010 tarihinde indirilmiştir.
- BACANLI, H. (2005). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*, (2. Basım). Nobel Yayınları:Ankara.
- BALABAN SALI, J. (2006). Tutumların Öğretimi. (1.Basım) A. Şimşek (Ed.). *İçerik Türlerine Dayalı Öğretim*. 133-162. Nobel Yayın Dağıtım:Ankara.
- BUSCHKULE, C.P. (2007). *Die welt als spiel. Theorie und praxis künstlerischer bilding II. kunstpädagogik*. Oberhausen: Athena-Verlag.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*, (6. Baskı). Pegem A Yayıncılık:Ankara.
- ÇELİK, H., CEYLAN, H. (2009). "Lise Öğrencilerin Matematik ve Bilgisayar Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (26), 92-101

GÖMLEKSİZ, M.N., KAN A.Ü. (2007). “Yeni İlköğretim Programlarının Dayandığı Temel İlke ve Yaklaşımlar”. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, [www.http://webcache.googleusercontent.com](http://webcache.googleusercontent.com) adresinden 17.09.2010 tarihinde indirilmiştir.

GÖMLEKSİZ, M.N. (2003). “İngilizce Duyuşsal Alana İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği,” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 215-226. <http://www.firat.edu.tr>. adresinden 09.09.2013 tarihinde indirilmiştir.

DOĞAN, N. (2009). Davranışların Ölçülmesi. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. (3. Baskı).81-118. H. Atılgan, (Ed.). Anı Yayıncılık:Ankara

DUATEPE A., ÇİLESİZ Ş. (1999). “Matematik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29, 59-65 <http://esefdergi.gazi.edi.tr/makaleler> adresinden 16.01. 2014 tarihinde indirilmiştir.

ERZEN, N., J., (1990). Çağdaş Avrupa’da Sanat Eğitimi. *Orta Öğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*. San, İ., Adgüzel, Ö., Okvuran, A., (Editörler). Türk Eğitim Derneği Yayınları Bilim Dizisi No:8: Ankara.

KAN, A. (2009). Ödev ve Projeler. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. (3. Basım). 1-22. H. Atılgan, (Ed.). Anı Yayıncılık:Ankara.

KAN A., AKBAŞ A. (2005). “Lise Öğrencilerinin Kimya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(2), 227-237. <http://heppyportal.fadgradenigo.it/data> adresinden 29 Eylül 2013’de alınmıştır

KIRIŞOĞLU, O. (2009). Sanatta Kültür ve Yaratıcılık, Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi. (1. Basım). Pegem A Yayınları:Ankara

KURNAZ M.A., YİĞİT N. (2010). “Fizik Tutum Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliği ve Güvenirliği” *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitim Dergisi*. 4(1), 29-49. <http://www.earsiv.kastamonu.edu.tr> adresinden 27.10. 2013 tarihinde indirilmiştir.

KRONG, S.L. (1995). “Art” The Integrated Early Childhood Curriculum. Mc Graw – Hill, Inc.

MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2007). Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu. *Devlet Kitapları Müdürlüğü*:Ankara

ORHUN, F. (2005). Resim-İş Dersine İlişkin Tutumların Ölçülmesi. Pamuk Kale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (18), 26-38, <http://www.eğitimdergi.pamukkale.edi.tr/makale> adresinden 21.10. 2013 tarihinde indirilmiştir.

ÖZCAN, H., KOCAKÜLAH M. S. (2007, 17 Kasım) “Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeği İle İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi”. *Eğitimde Yeni Yönelimler*. “IV. Yapılandırmacılık ve Öğretmen” Özel Tefvik Fikret Okulları: Ankara.

ÖZÇELİK, D.A. (1998-8). *Ölçme ve Değerlendirme*. ÖSYM Yayınları:Ankara

ÖZDEN, Y. (2013). *Eğitimde Yeni Değerler. Eğitimde Dönüşüm* (9. Basım). Pegem Akademi Yayıncılık:Ankara

ÖZDEN, Y. (2011). *Öğrenme ve Öğretme*. (11. Basım). Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara

ÖZSOY, V. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi (2. Basım).Gündüz Eğitim ve Yayıncılık:Ankara

- ÖZSOY, V., ŞAHAN M. (2009). “Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-226.
- SÖNMEZ V. (1993). Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci. Yaratıcılık ve Eğitim A. Ataman, (Ed.). No:17. Türk Eğitim Derneği Yayınları Bilim Dizisi: Ankara
- SCHERMELLEH-ENGEL, K., MOOSBRUGGER, H., MULER, H. (2003). “Evaluating The Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures”, *Methods of Psychological Research Online*, Vol.8, No.2, Pp. 23-74.
- TAVŞANCIL, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle veri Analizi*. (3. Basım). Nobel Yayınları:Ankara
- TEKİN, H. (1991). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. (13. Basım). Yargı Yayınları:Ankara
- TEZBAŞARAN A. A. (2004) “Likert Tipi Ölçeklere Madde Seçmede Geleneksel Madde Analizi Tekniklerinin Karşılaştırılması”. *Türk Psikoloji Bülteni*, 19(54):77-89.
- UÇAL CANAKAY, E. (2006, 26-28 Nisan). “Müzik Teorisi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirme”. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*. Pamukkale, <http://74.125.155.132> adresinden 23.09.2010 tarihinde indirilmiştir.
- UÇANER, B. (2011). “Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin “Türk Müzik Tarihi” Dersine Yönelik Tutum ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri: Ankara.
- YURTSEVER KILIÇGÜN M. ve OKTAY A. (2011). “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu,” *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-22 <http://www.asosindex.com>. adresinden 09.09.2013 tarihinde indirilmiştir.